איבא דאמרי ר"ל יוסף אפילו יותר מאלפים • ומסיק רב יוסף כשהתוט יורד כנגדו חייבי ולפי המסקנא זו לא קאי רב יוסף אהבלעה כדאמר עד השתא דהא אמרינן לעיל דמודדו מדידה יפה אלא אדרב יהודה קאי דאמר כשהתוט יורד כנגדו מודדו מדידה יפה וקמ"ל דאפילו יתר מאלפים מודדו מדידה יפה:

וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר לחיי עד ד"א • פי' רביני שמואל ואין חיטוק בין עמוק ל' לק' לו אלף לו אלפים אע"פ שב' אמות שיפוע של דבר מועט לא להשתמש יותר מארבע אמות שיפוע של דבר גדול:

אבל מתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה • [הלי מודדו מדידה יפה] דהכא לא פ"ה כהשיא דלעיל שמדלג כל השיפועאלא אדרבא אין מבליע ואין מקדר אלא מודד כל השיפוע דכקרקע חלקה דמיא וגרלה דה"ה בגיא וגדר אם מתלקט י' מתוך ה' דכקרקע חלקה דמי והשתא איכא ד' דיעות בכותל והר דאם מתלקט י' מתוך ה' מודד כקרקע חלקה ואם מתלקט י' מתוך ד' מבליע ואם אין יכול להבליע מקדר ולא ניחא תשמישי' לומדו והולך לו ואם חוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע ובגיא אין חיטוק בין ניחא תשמישי' ללא ניחא תשמישי' כדפרישית ולהלי ליישנא דרבא לא ידענא מאי קורין ניחא תשמיש' ומאי קורין לא ניחא תשמיש' אבל בלשון אחרון דרבא דאמר מתלקט י' מתוך ה' מבליעו והייט ניחא תשמישתא ובמתלקט י' מתוך ד' לומדו והולך לו והייט לא ניחא תשמישתא ולפ"ז הלשון אין בכותל והר כי אם שלשה דיעות מתלקט י' מתוך ה' מבליעו ומתוך ד' לומדו וחוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע כך סוגיא זו מפורשת לפי שיטת הקונטרס ור"ת מפרש דחוט המשקולת קרי לכל דבר משופע וחלק שאין בו מורד ועיכוב שיוכל אדם לעמוד שם והייט משקולת ותרגומא יתאריכו בשרד

אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה, וכמה עומקו של גיא? אמר רב יוסף אלפים, איתיביה אביי: עמוק ק' ורוחב נ' מבליעו ואם לאו אין מבליעו? הוא דאמר כאחרים דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורוחב נ' מבליעו איכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו יתר מאלפים, כמאן דלא כת"ק ולא כאחרים: התם שאין חוט המשקולת יורד כנגדו, הבא בחוט המשקולת יורד כנגדו, וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה? אמר אבימי ד' וכן תני רמי בר יחזקאל ד': הניע להר מבליעו וחוזר למידתו: אמר רבא לא שנו אלא בהר המתלקט י' מתוך ד' אבל בהר המתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה, רב הונא בריה דרב נתן מתני לקולא אמר רבא *לא שנו אלא בהר המתלקט עשרה מתוך חמש אבל בהר המתלקט עשרה מתוך ד' אומדן והולך לו: ובלבד שלא יצא חוץ לתחום: מאי טעמא? אמר רב כהנא גזירה שמא יאמרו "מדת תחומין באה לכאן": אם אינו יכול להבליעו תנו רבנן כיצד מקדרין? תחתון כנגד לבו עליון כנגד מרגלותיו אמר אביי *נקיטינן אין מקדרין אלא בחבל של ארבע אמות *אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה (נקיטינן) אין מקדרין דלא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט מפני שהן של תורה: מתני' אין מודדין אלא מן המומחה, ריבה למקום א' ומיעט למקום אחר שומעין למקום שריבה. ריבה לאחד ומיעט לאחד שומעין למרובה. *ואפילו עבד אפילו שפחה נאמנין לומר "עד כאן תחום שבת" שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל:

אבל אם היה חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה • אבל יותר מכאן אפי' יכול להבליעו אינו מבליעו אלא מקדר: **פחות כשלשים חוט המשקולת יורד כנגדו** • פלוגתא דת"ק ואחרים הלך כיון דחזי להילוך קלת אזלינן ביה לחומרא: **עד כמה** • יתרחק המשקולת מכנגדו דקרי ליה "אין יורד" וגחמיר ביה: **כמהלכו י' מתוך ד'** • הכא ללקוט כמה הוא מגביה והולך מולא י' מפחיס גובה קודם שיגיע להילוך ד"א אבל מתוך חמש בקרקע חלקה דמי ומודדו מדידה יפה ואין כאן לא הבלעה ולא קידור: **מפני לקולא** • בהר משופע הוא דבעינן הבלעה או קידור אבל בזקוף אומר בעצמא: **אלא יצא חוץ לתחום** • הא פרשינן לעיל: **בערי מקלט** • בתחום ערי מקלט לקלוט דתנן (מכות דף יח:) כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולטת: **כעגלה ערופה** • כשמודדין לידע איזו היא קרובה אל החלל: **מפני שמדידתן מן הסורה** • הלכך (ג) לא משגלינן אבהו מידי אלא מודדין הריס וגאיות בקרקע חלקה: **מתני' ס"ג אין מודדין אלא מומחה** • בקי במדידה: **ריבה במקום אחד ומיעט במקום אחר** • שמגלאה סימני תחום קרן זה לרוכין ובולטין מכנגד סימני תחום קרן שכנגדו: **שומעין למקום שריבה** • (ומה) ומוליאין מידה הקלרה כנגדה מפני שלא מתח מתחילה החבל כל לרכו ונתקצר וצריך למותחו בכל כחו והכי תניא נמי בתוספתא [פ"ד]: **ריבה לא' ומיעט לאחר** • מפרש בגמ' [נס.]: **שלא אמרו חכמים כו'** • כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום לא אמרו להחמיר בתחומין אלא להקל בתחומין:

אבל אם היה חוט המשקולת יורד כנגדו • שפתו זקופה מאד שאין מתרחקת שפת תחתיתו מכנגד שפת גובהו ד"א אין (ג) (מידתו) מדרוט ממעט מידת התחום ע"י קידור אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה בקרקע חלקה ויוצא לשפתו ומשליס מדתו והולך: **כמה עומקו של גיא** • דגימת מבליעו כשהוא רחב כ': **אלפים** • אבל יותר מכאן אפי' יכול להבליעו אינו מבליעו אלא מקדר: **פחות כשלשים חוט המשקולת יורד כנגדו** • פלוגתא דת"ק ואחרים הלך כיון דחזי להילוך קלת אזלינן ביה לחומרא: **עד כמה** • יתרחק המשקולת מכנגדו דקרי ליה "אין יורד" וגחמיר ביה: **כמהלכו י' מתוך ד'** • הכא ללקוט כמה הוא מגביה והולך מולא י' מפחיס גובה קודם שיגיע להילוך ד"א אבל מתוך חמש בקרקע חלקה דמי ומודדו מדידה יפה ואין כאן לא הבלעה ולא קידור: **מפני לקולא** • בהר משופע הוא דבעינן הבלעה או קידור אבל בזקוף אומר בעצמא: **אלא יצא חוץ לתחום** • הא פרשינן לעיל: **בערי מקלט** • בתחום ערי מקלט לקלוט דתנן (מכות דף יח:) כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולטת: **כעגלה ערופה** • כשמודדין לידע איזו היא קרובה אל החלל: **מפני שמדידתן מן הסורה** • הלכך (ג) לא משגלינן אבהו מידי אלא מודדין הריס וגאיות בקרקע חלקה: **מתני' ס"ג אין מודדין אלא מומחה** • בקי במדידה: **ריבה במקום אחד ומיעט במקום אחר** • שמגלאה סימני תחום קרן זה לרוכין ובולטין מכנגד סימני תחום קרן שכנגדו: **שומעין למקום שריבה** • (ומה) ומוליאין מידה הקלרה כנגדה מפני שלא מתח מתחילה החבל כל לרכו ונתקצר וצריך למותחו בכל כחו והכי תניא נמי בתוספתא [פ"ד]: **ריבה לא' ומיעט לאחר** • מפרש בגמ' [נס.]: **שלא אמרו חכמים כו'** • כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום לא אמרו להחמיר בתחומין אלא להקל בתחומין:

גמ'

(ישעיה מד) (ד)ימסר במתקלת אפי' יהא משופע בשיפוע הרבה נקרא משקולת הואיל והוא משופע וחלק ביותר וה"פ לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' שאין בחוט המשקולת שיוכל אדם לרדת בו ולעלות דהואיל דלא חזי להילוך הקילו בו להבליעו אבל חוט המשקולת יורד כנגדו שיש בו מורד לירד ולעלות לא הקילו להבליעו אלא מודדו מדידה יפה (ה)למדוד כל השיפוע כדאמרינן לקמן אין מקדרין לא בערי מקלט כו' אלא שבתחומין הקילו להבליעו כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכמה עומקו של גיא דמבליעין ת"ר יוסף אלפים אבל מאלפים ואילך לא דכיון דהוי כתחום שבת אין להקל בו התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' רב יוסף קאי אמתניתין כשאין (מודד ב) חוט המשקולת יורד כנגדו ולכך מבליעין אפי' ביותר מאלפים ורבנן ואחרים כשחוט המשקולת יורד כנגדו דחזי להילוך ואפ"ה מבליעין למר עד ק' אמה ולמר עד אלפים ולהלי ליישנא בתרא דרב יוסף הא דמפליג רב יהודה לעיל בחוט המשקולת יורד כנגדו הייט ביותר מק' לרבנן או ביותר מאלפים לאחרים עד כמה פי' עד כמה יהיה הגיא שמבליעין עד ד' אבל פחות מד' הוי כקרקע חלקה ומודד הכל אבל מתלקט י' מתוך ארבע אמות והולך לו פי' ר"ת דדוקא בהר שעשוי בידי אדם לקמן אין מקדרין לא בערי מקלט כו' אלא שבתחומין הקילו להבליעו כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכמה עומקו של גיא דמבליעין ת"ר יוסף אלפים אבל מאלפים ואילך לא דכיון דהוי כתחום שבת אין להקל בו התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' יוסף קאי אמתניתין כשאין (מודד ב) חוט המשקולת יורד כנגדו ולכך מבליעין אפי' ביותר מאלפים ורבנן ואחרים כשחוט המשקולת יורד כנגדו הייט ביותר מק' לרבנן או ביותר מאלפים לאחרים עד כמה פי' עד כמה יהיה הגיא שמבליעין עד ד' אבל פחות מד' הוי כקרקע חלקה ומודד הכל אבל מתלקט י' מתוך ארבע אמות והולך לו פי' ר"ת דדוקא בהר שעשוי בידי אדם כדרך שעשוי גיאות ועמקים סביבות העיר לחוזק לא הקילו להיות אומדו אלא אפילו אין חוט המשקולת יורד כנגדו דלא חזי להילוך מבליעו וכן גדר ורביע שמואל גרס לעיל בברייתא הגיע לכותל יומד את הכותל והכי איתא בתוספתא [פ"ד] פי' יומד כל שיפוע הכותל ומוקי לה בדביתא תשמישתא והייט במתלקט י' מתוך ה' ומתניתין דמבליעו הייט במתלקט מתוך ד' והכי נמי מוקי לה רבא בליישנא קמא והא דקאמר התם בדביתא כו' הייט משום דברייתא גופא מייתי לגבי גרדא ושייך שפיר ליישנא התם לא שנו דמבליע אלא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאיכא ד"א לא בטלי וצריך להבליע אבל חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאין בשיפוע ד"א ועוד דאוקימנא מתניתין בדלא ניחא תשמישתא מדלג השיפוע ומודדו מדידה יפה וכמה עומקו של גיא דלא בטלי ד"א ומבליע אמר רבי יוסף אלפים אבל טפי מאלפים אפילו ארבע אמות אויר או יותר מדלג כל השיפוע ומידת חכמים כך הוא דפחות מארבע אמות לא חשיבי ואפילו בפחות מק' וד' אמות או יותר חשיבי עד אלפים מפי לא חשיבי איתיביה אביי עמוק ק' מבליעו ואם לאו אין מבליעו אלא מדלג כל השיפוע הוא דאמר כאחרים איכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו יתר מאלפים לא בטלי ארבע אמות ומבליע ה"נ התם כשחוט יורד כנגדו ודאחרים דפחות מארבע חשיבי עד ק' לרבנן או עד אלפים לאחרים הכא כשאין חוט כו' דד' אמות חשיבי ולא בטלי אפילו ביותר מאלפים

אין מודדין אלא מן המומחה • פי' ר"ת דרך ישרה ומכוונת כנגד העיר *ומומחה מלשון ומחה על כתף יס כנרת (במדבר לד) שלא יצא לצדי העיר למדוד שם אלפים לפי שפעמים יש שם קרקע חלקה ונוח למדוד ואחרי כן יהיה נופה ובא לו כנגד העיר ונופה כנגד מידתו אין לו לעשות כן משום דפעמים יש כנגד העיר הריס וגאיות שיש לו להבליע או לקדר: למקום

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' ט ור מ"ש ל"ח מ"ש מיי' פ"ש מהל' שבת הלכה ד סמג עשין עמ:

לה ד מיי' פ"ש מהל' רוצח הלכה ד סמג עשין עמ:

לו ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' ש"ע סעיף ד וסעיף ז:

לז ו מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף יא:

נוסחאות מהגר"א ב' לשונות בקדר. ר"יוסף בשיטות ראשון

נוסחאות מהגר"א ב' לשונות בקדר. רבא אמרינן בגליה בקרקע לפי

נוסחאות מהגר"א ב' לשונות בקדר. ר"אבוה ור"נ

רבינו חננאל

אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה. וכמה עומק של גיא. אמר רב יוסף אלפים והוא דאמר כאחרים דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורחב נ' מבליעו. ורחב"א עמוק ק' ורחב נ' מבליעו ואם לאו אין מבליעו איכא דאמרי [אמר] רב יוסף אפילו (יותר) מאלפים א"ל אביי כמאן לא כרבנן ולא כאחרים ושנינן כי אמר רב יוסף בשאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכי חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה עד כמה אמר אביי עד ד' זירושלמי כיצד מודדין את הנחל צר מלמעלה ורחב מלמטה עד נ' אמה אתה רואה אותו כאילו ראוה עפר או צרורות. ואם לאו אתה רואה כאלו מטרפס ועולה מטרפס ויורד. היה הנחל מעוקם ר' חסדאי א' נושל מצופות ומשער בה בעיניו במישור ותחור ועושה כן בחר. הגיע לחר מבליעו ותחור למדתו. אמר רבה לא שנו אלא בהר המתלקט עשרה מתוך ד' מפני שעולה כמין נבשושית משיעור שליש ואין החבל נמתח. אבל הר המתלקט י' מפחים מתוך (ד') [ה'] אמות. נחת הוא למדידה מודדו מדידה יפה כי נבשושית (ושליש) [שליש] כי הא דתניא [זבחים ס"ג] כל בבשי בבשים נ' אמות לאמה חוץ מבבשו של מזבח שהוא מתוך שלש ומחצה ואצבע וחצי אצבע*) בבלבר שלא יצא חוץ לתחום. מאי כדי שלא יבואו למעות הרואים ויאמרו מדת תחומין באה לכאן. ואם אינו יכול להבליעו מקדר כיצד מקדר תנא תחתון כנגד לבו ועליון כנגד מרגלותיו אמר אביי נקטינן אין מודדין אלא בחבל של ד' אמות. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין מקדרין לא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט מפני שהן של תורה: מתני' אין מודדין אלא מן המומחה

*) [סם בגמ' הגי' ושנים לאצבע וע"ש בתוס'].

[מהא דירושלמי אמתני' דאמר שהדיוט שריבה אין שומעין משמע בפרש"י ס"ק]

[עיין תוספות חדשים שדתה דברי הי"ע]

מסורת השס

[עי' פירש"י לעיל ה. ד"ה ואמאמר ר"נ] לעיל לה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבה בר אבוה (נקיטינן) עמ"מ וע"ב ס"א אין זה וכן בתלמוד לא גריס ליה ועיין לעיל דף לה ע"ב: שם אין מקדרין לא בערי מקלט ולא בעגלה ערופה מפני: כו' כ"ל (ב) רש"י ד"ה אבל אם וכו' ד' אמות אין מדרונו ממעט מידת כל"ל ומיכה מידת ממתק: (ג) ד"ה מפני וכו' הילוך לא משגיחן בהו מידי: (ד) תוס' ד"ה אבל וכו' ותרגוס יתאריכו בשרד מסר ליה במתקלתא ר"ב פי' משוכו במשקולת: (ה) בא"ד בכל מקום היה לאוי למדוד